

Factors influencing acceptance of organic rice production extension in Ranot District, Songkhla Province

Priyakorn Bunsong¹, and Thienchai Phankhong^{2*}

Received: 11/10/2022, Revised: 28/03/2023, 08/09/2023, Accepted: 13/05/2023

Abstract

The objectives of this study were to study (1) the general state of rice production among farmers, (2) the level of farmers' acceptance of organic rice production promotion, and (3) factors influencing their acceptance of organic rice production promotion of farmers in Songkhla Province's Ranot District. Using a structured questionnaire as a data collection tool, there were 400 samples, using the Taro Yamane sample size calculation method at 95% confidence level. Collecting sample data according to the quota proportion specified in each sub-district. Accidental sampling is used. The frequency, percentage, mean, and standard deviation statistics were used in data analysis, as well as stepwise multiple regression analysis using the Stepwise method with a statistical significance level of 0.05.

The results of the study showed that (1) rice production of rice farmers was rice farming twice a year, most of which were both organic and chemical systems accounted for 69.50 percent, followed by farming in the chemical system accounted for 30.30 percent, and farming in the organic system 0.30 percent, respectively. The majority of them (94.00 percent) had less than 5 years of experience in organic farming, the majority of them have promoted rice varieties (99.50 percent), and the average rice yield was 652 kilograms per rai. The yield was 99.00% paddy, the reason for the change from chemical farming to an organic system because the

¹ Faculty of Agricultural Technology Songkhla Rajabhat University

² Hatyai Business School, Hatyai University

*Corresponding Author E-mail: thienchai@hu.ac.th

chemical system caused the soil to deteriorate the most at 91.50%, followed by wanting to reduce production costs 91.00%, and farmers took physical health into account 90.80% respectively. (2) Farmers' acceptance of the promotion of organic rice production was evaluated, with an average score of 3.45 and (3) Factors influencing farmers' acceptance of the promotion of organic rice production were farming style and farming experience. Organic farms, management of raw materials used to make organic matter, chemical systems to degrade the soil, receiving training from other agencies, secondary occupations, few sources of produce, status, the lower selling price of rice That should be, and taking into account the body's health.

Keywords: Acceptance; extension; organic rice, Ranot District, Songkhla Province

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

ปริยากร บุญส่ง^{1,*} และเจียรชัย พันธุ์คง²

วันรับบทความ: 11/10/2565, วันแก้ไขบทความ: 28/03/2566, 08/09/2566, วันตอบรับบทความ: 13/05/2566

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพการผลิตข้าวทั่วไปของเกษตรกร (2) ระดับการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร และ (3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา โดยใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย ใช้วิธีการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 การเก็บข้อมูลตัวอย่างตามสัดส่วนโควตาที่กำหนดในแต่ละตำบล ใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธี Stepwise มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการศึกษาพบว่า (1) การผลิตข้าวของเกษตรกรมีการทำนาปีละ 2 ครั้ง ทำนาทั้งระบบอินทรีย์และระบบเคมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.50 รองลงมาเป็นการทำนาในระบบเคมี คิดเป็นร้อยละ 30.30 และการทำนาในระบบอินทรีย์ ร้อยละ 0.30 ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำนาอินทรีย์น้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 94.00 ส่วนใหญ่ปลูกข้าวพันธุ์ส่งเสริม คิดเป็นร้อยละ 99.50 ผลผลิตข้าวเฉลี่ย 652 กิโลกรัมต่อไร่ จำหน่ายผลผลิตเป็นข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 99.00 เหตุผลของการปรับเปลี่ยนจากการทำนาในระบบเคมีสู่ระบบอินทรีย์ เนื่องจากระบบเคมีทำให้ดินเสื่อมโทรมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 91.50 รองลงมาคือต้องการลดต้นทุนการผลิต คิดเป็นร้อยละ 91.00 และเกษตรกรคำนึงถึงสุขภาพร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 90.80 ตามลำดับ (2) ระดับการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรอยู่ในระดับขั้นประเมินผล คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 และ (3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ได้แก่

¹ คณะเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

² คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

* ผู้ประพันธ์บทความ, ติดต่ออีเมล priyakorn.bu@skru.ac.th

ลักษณะการทำนา ประสบการณ์การทำนาอินทรีย์ การจัดการวัชพืชที่นำมาใช้ทำสารอินทรีย์ ระบบเคมีทำให้ดินเสื่อมโทรม การได้รับการอบรมจากหน่วยงานอื่น ๆ ลักษณะอาชีพรอง แหล่งรับซื้อผลผลิตมีน้อย สถานภาพราคาข้าวขายได้ราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น และการคำนึงถึงสุขภาพร่างกาย

คำสำคัญ: การยอมรับ, การส่งเสริม, ข้าวอินทรีย์, อำเภอระโนด, จังหวัดสงขลา

บทนำ

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย เป็นอาหารหลักของคนในประเทศ เป็นรากฐานแห่งประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตคนไทยมาช้านาน จากการเพาะปลูกเพื่อการยังชีพในอดีต จนกระทั่งพัฒนาไปสู่การเพาะปลูกเชิงพาณิชย์ดังเช่นในปัจจุบัน การเพาะปลูกข้าวมีการกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย การทำนาจึงนับเป็นแหล่งแรงงานและแหล่งรายได้ที่สำคัญของเกษตรกรไทย (Bunsong, 2014) ในปี พ.ศ. 2564 ข้าวมีมูลค่าการส่งออกเป็นอันดับ 3 ของประเทศ รองจากไม้ผล และยางพารา มีมูลค่าประมาณ 130,700 ล้านบาท พื้นที่การเพาะปลูกกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ตามลำดับ (Office of Agricultural Economics, 2023)

ภาคใต้แม้ว่ามีการทำนายน้อยกว่าภูมิภาคอื่นของประเทศ แต่การทำนายังคงเป็นอาชีพหลักของประชากรในพื้นที่ จังหวัดสงขลานั้นเป็นแหล่งทำนาเชิงพาณิชย์ที่สำคัญเป็นอันดับสองของภาคใต้ รองจากจังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. 2564 มีพื้นที่เพาะปลูกข้าวในปี 181,104 ไร่ มีเนื้อที่เก็บเกี่ยว 180,067 ไร่ ผลผลิต 92,109 ตัน และมีผลผลิตเฉลี่ย 512 กิโลกรัมต่อไร่ (Office of Agricultural Economics, 2023) โดยเฉพาะบริเวณคาบสมุทรสทิงพระ ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ ของจังหวัดสงขลา ได้แก่ อำเภอสิงหนคร อำเภอสทิงพระ อำเภอระโนด และอำเภอกระแสดินธุ์ นับเป็นแผ่นดินทองของการผลิตสินค้าเกษตร และเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกข้าว อำเภอระโนดเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกข้าวเชิงพาณิชย์มากที่สุดในจังหวัดสงขลา มีการทำนาตลอดปีทั้งนาปีและนาปรัง มีการทำนาภายใต้ระบบเคมี ระบบอินทรีย์ และการผสมผสานทั้งระบบอินทรีย์และระบบเคมี (Integrated Provincial Administration Committee, 2019)

ปัจจุบันการทำเกษตรในระบบอินทรีย์มีบทบาทและอยู่ในกระแสนิยมของผู้ผลิตและผู้บริโภค และมีแนวโน้มเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากผลกระทบจากการทำเกษตรเคมีที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่อง ทั้งต่อตัวเกษตรกรและผู้บริโภค (Lakmuang et al., 2016) ส่งผลให้ข้าวอินทรีย์เป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์และการน้อมนำ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการผลิตมากขึ้น เพื่อปรับทิศทางการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกและนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน (Phitthayaphinant & Tongkaemkaew, 2018)

ภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายในการส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตข้าวอินทรีย์อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของชาติ ทั้งนี้ปี พ.ศ. 2560 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญในการยกระดับการผลิตข้าวอินทรีย์ให้ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศในโครงการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ ภายใต้นโยบายการรักษาเสถียรภาพราคาข้าวและรายได้ของเกษตรกรและบริหารจัดการข้าวตลอดห่วงโซ่อุปทาน ในส่วนของจังหวัดสงขลามีการส่งเสริมและให้ความรู้ที่เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นการยกระดับการผลิตข้าวอินทรีย์ในพื้นที่เพื่อให้ชาวนามีรายได้เพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และมีความยั่งยืนในการดำรงชีพ แต่การผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ยังมีค่อนข้างน้อย แสดงให้เห็นว่าชาวนามีการรับรู้จากการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์แต่ไม่ได้มีการนำไปปฏิบัติ จึงเป็นที่มาการศึกษาในครั้งนี้ ทั้งการศึกษาสภาพทั่วไปในการผลิตข้าว ระดับการยอมรับและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประกอบการตัดสินใจ ปรับปรุง พัฒนา และส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพนำมาสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของชาวนาในท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตข้าวโดยทั่วไปของเกษตรกรในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาระดับการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

การทบทวนวรรณกรรม

การส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้แก่เกษตรกร มีวิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรซึ่งจะส่งต่อการยอมรับเทคโนโลยีหรือองค์ความรู้ต่าง ๆ ของเกษตรกร รายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร

วิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรในการแบ่งวิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยี ตามแนวคิดของกระบวนการในการสื่อสาร (SMCR Model) ประกอบด้วย 3 วิธีหลัก ได้แก่ (Yoosuk, 2012)

1) **วิธีแบบรายบุคคล (Individual Method)** เป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้หรือเทคโนโลยีให้แก่ผู้รับเทคโนโลยีพบปะติดต่อกันโดยตรงหรือผ่านสื่อเป็นรายบุคคล มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรีกษาแนะนำถาม ตอบโดยตรง คนต่อคน เป็นวิธีการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ค่อนข้างสิ้นเปลืองเวลาในกรณีที่มีผู้ต้องรับเทคโนโลยีจำนวนมาก แต่เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงในการถ่ายทอด เช่น การพบปะเยี่ยมเยียนที่บ้านและไร่ นา บุคคลเป้าหมายมาพบที่สำนักงาน การติดต่อทางจดหมาย การติดต่อทางโทรศัพท์ และการสาธิตผล

2) **วิธีแบบกลุ่ม (Group Method)** เป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้หรือเทคโนโลยีให้แก่ผู้รับเทคโนโลยีเป็นกลุ่มบุคคล โดยอาศัยกระบวนการกลุ่มจะช่วยโน้มน้าวสนับสนุนการพิจารณายอมรับเทคโนโลยีของสมาชิกอื่น ๆ ในกลุ่ม เป็นวิธีการถ่ายทอดที่นิยมใช้ทั่วไป และสามารถใช้ได้ดีกับการถ่ายทอดที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการตัดสินใจรับความรู้หรือเทคโนโลยีรวมถึงการถ่ายทอดที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะ เหมาะสำหรับสถานการณ์ที่มีเจ้าหน้าที่เวลา และงบประมาณจำกัดแต่มีจำนวนบุคคลเป้าหมายที่ต้องการรับเทคโนโลยีอยู่เป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงสามารถทำงานถ่ายทอดได้ครบถ้วนภายในระยะเวลาอันสั้น เช่น การสาธิตผลและการสาธิตวิธี การบรรยายและพูดคุย การจัดทัศนศึกษา และดูงาน การจัดฝึกอบรมระยะสั้น การประชุมกลุ่มลักษณะต่าง ๆ

3) **วิธีแบบมวลชน (Mass Method)** เป็นวิธีการถ่ายทอดความรู้หรือเทคโนโลยี ให้แก่ผู้รับเทคโนโลยีจำนวนมาก วิธีนี้สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้จำนวนมากและรวดเร็ว เป็นวิธีที่เหมาะสมในการกระตุ้นให้เกิดการรับรู้แนวคิด แนวปฏิบัติ เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมใหม่ ๆ โดยใช้ระยะเวลาอันสั้น รวมทั้งการกระตุ้น เร่งเร้าให้รับทราบถึงเหตุการณ์ฉุกเฉิน การระบาดของโรค และภัยพิบัติทางธรรมชาติต่าง ๆ ช่วยให้สามารถเตรียมการป้องกันแก้ไขล่วงหน้าได้ทันเวลา แต่ก็มีข้อจำกัดที่การใช้ในงานถ่ายทอดนั้นต้องเป็นเรื่องที่มุ่งให้เกิดการรับรู้รับทราบเป็นหลักไม่เหมาะที่จะใช้สำหรับการถ่ายทอดที่มีความมุ่งหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านทักษะของบุคคลเป้าหมาย เป็นการสื่อสารที่มีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียวด้วย เช่น สื่อจำพวกโสตทัศน สื่อจำพวกสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ การณรงค์เรื่องเฉพาะต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ การจัดงานแสดงทางการเกษตร การจัดงานแสดงขนาดใหญ่

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการยอมรับ

กระบวนการยอมรับ (Adoption Process) เป็นกระบวนการยอมรับนวัตกรรมที่สมาคมสังคมวิทยาชนบทของประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดขึ้นใน พ.ศ. 2495 เป็นผลจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการต่าง ๆ ระดับการยอมรับการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีของเกษตรกรประกอบด้วย 5 ระดับ ดังนี้ (Phanpinit, 2001; Mosher, 1978)

ขั้นที่ 1 การตื่นตัว (Awareness) หมายถึง การทราบข้อมูลหรือได้รับการถ่ายทอดความรู้แต่ไม่มีความต้องการที่จะหาข้อมูลเพิ่มเติม ไม่มีความคิดที่จะทดลองทำ เกษตรกรหรือบุคคลเป้าหมายอาจรับทราบข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อต่าง ๆ หรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้กระตุ้น

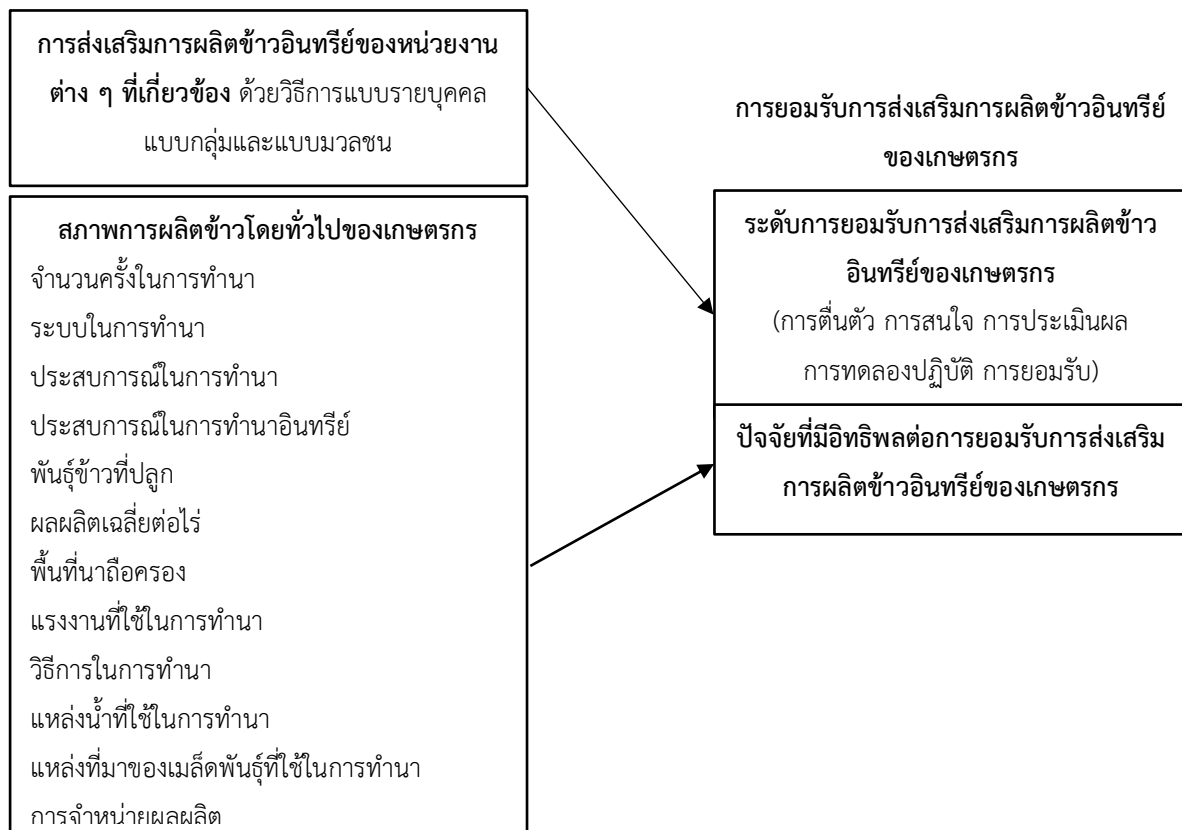
ขั้นที่ 2 การสนใจ (Interest) หมายถึง เมื่อได้รับการถ่ายทอดความรู้มีการแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม มีความสนใจ มีความคิดอยากที่จะทดลองทำ เป็นขั้นตอนที่เกษตรกรสนใจแสวงหาข่าวสารเพิ่มเติม เมื่อเกษตรกรได้รับข้อมูลหรือมีการตื่นตัวแล้ว เกษตรกรจะแสวงหาข้อเท็จจริง

ขั้นที่ 3 การประเมินผล (Evaluation) หรือขั้นตอนการไตร่ตรอง หมายถึง เมื่อได้รับการถ่ายทอดความรู้และหาข้อมูลเพิ่มเติมแล้ว มีการทดลองผลิตและใช้ในพื้นที่การเกษตร อยู่ระหว่างการตัดสินใจผลิตเพื่อใช้จริงในพื้นที่การเกษตรหรือผลิตเพื่อจำหน่าย

ขั้นที่ 4 การทดลอง (Trial) หมายถึง การใช้ความรู้ที่ได้รับไปผลิตและใช้จริงในการทำการเกษตรหรือผลิตเพื่อจำหน่าย ทั้งที่หยุดการปฏิบัติแล้ว หรือยังปฏิบัติอยู่แต่ยังไม่มีการปฏิบัติเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เป็นขั้นตอนที่เกษตรกรนำเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมไปทดลองในไร่นา

ขั้นที่ 5 การยอมรับ (Adoption) หมายถึง การนำไปผลิตและใช้งานจริงในการทำการเกษตรหรือผลิตเพื่อจำหน่าย หลังจากทราบผลการทดลองแล้วเกษตรกรจะตัดสินใจยอมรับนวัตกรรม

ดังนั้นจากสภาพการผลิตข้าวโดยทั่วไปของเกษตรกรซึ่งเป็นพื้นฐานการผลิตของเกษตรกร วิธีการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยเหล่านี้จะส่งผลต่อการยอมรับการส่งเสริมนวัตกรรมของเกษตรกร ผู้วิจัยจึงกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าวในพื้นที่ในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา จำนวน 65,314 คน (National Statistical Office of Thailand, 2020) ใช้วิธีการคำนวณกลุ่มตัวอย่างกำหนดระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ตามสูตร Yamane (Yotongyos & Sawaddesan, 2008) และกระจายกลับตามสัดส่วนของเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรในแต่ละอำเภอ ทั้งนี้เนื่องจากในปีการเพาะปลูก 2563/2564 มีเกษตรกรย้ายถิ่นฐานจากต่างจังหวัดกลับมาทำนาเพิ่มมากขึ้น จำนวนเกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลง จึงเก็บตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเชิงโครงสร้าง ซึ่งผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ราย นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านเกณฑ์ (มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00) ไปทดสอบกับเกษตรกรในอำเภอสิงหนคร จำนวน 30 ราย การทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์ของแอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่า 0.88 และสำหรับตัวแปรใดในแบบสอบถามที่ไม่ใช่ Interval scale ใช้การหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของคูเดอร์ และริชาร์ดสัน (Kuder and Richardson) มีค่า 0.83 ซึ่งแบบสอบถามในครั้งนี้มีค่าความเชื่อมั่นมากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 ถือว่ามีความเชื่อมั่นในระดับที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์กรอิสระ และการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรตามสัดส่วนโควตาที่กำหนดไว้ในแต่ละอำเภอ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis) ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายตัวแปรด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ อาชีพ ระดับการศึกษา ในการศึกษาสภาพการผลิตข้าวอินทรีย์โดยทั่วไปของเกษตรกร การให้น้ำหนักของข้อคำถามในส่วนของการยอมรับของเกษตรกรอยู่ใน 5 ระดับ ได้แก่ (1) การยอมรับในระดับมากที่สุด มีค่าคะแนน 5 คะแนน (2) การยอมรับในระดับมาก มีค่าคะแนน 4 คะแนน (3) การยอมรับในระดับปานกลาง มีค่าคะแนน 3 คะแนน (4) การยอมรับในระดับน้อย มีค่าคะแนน 2 คะแนน และ (5) การยอมรับในระดับน้อยที่สุด มีค่าคะแนน 1 คะแนน ตามลำดับ

ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการแปรความหมาย 5 ระดับ ตามวิธีลิเคิร์ต (Likert scale) ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	ความหมาย (ระดับการยอมรับ)
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00	มีผลต่อการยอมรับในระดับการนำไปปฏิบัติ
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49	มีผลต่อการยอมรับในระดับการทดลองทำ
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49	มีผลต่อการยอมรับในระดับการประเมินผล

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49

มีผลต่อการยอมรับในระดับการสนใจ

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49

มีผลต่อการยอมรับในระดับการรับรู้

วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคข้าวของเกษตรกรในจังหวัดสงขลา โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นต่อน (Stepwise Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธี Stepwise

ผลการศึกษา

1. สภาพการผลิตข้าวโดยทั่วไปของเกษตรกรในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรทั้งหมดทำนาปีละ 2 ครั้ง ทั้งในระบบอินทรีย์และเคมีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 69.50 รองลงมา คือ การทำนาในระบบเคมี คิดเป็นร้อยละ 30.30 และมีการทำนาในระบบอินทรีย์เพียงอย่างเดียวเพียงร้อยละ 0.30 เท่านั้น เกษตรกรในอำเภอระโนดส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำนามากกว่า 20 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 41.80 ปี แต่มีประสบการณ์ในการทำนาอินทรีย์น้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 94.00 พันธุ์ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นข้าวพันธุ์ส่งเสริม คิดเป็นร้อยละ 99.50 ผลผลิตข้าวเฉลี่ย 652 กิโลกรัมต่อไร่ พื้นที่นาถือครองเฉลี่ย 25 ไร่ ส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนและจ้าง คิดเป็นร้อยละ 99.50 ใช้น้ำจากแหล่งชลประทาน คิดเป็นร้อยละ 95.50 เกษตรกรซื้อเมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูกมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.00 ส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตเป็นข้าวเปลือก คิดเป็นร้อยละ 99.00 ที่มาในการปรับเปลี่ยนจากการทำนาในระบบเคมีเนื่องจากระบบเคมีทำให้ดินเสื่อมโทรมมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 91.50 รองลงมาคือต้องการลดต้นทุนการผลิต ค่าปุ๋ยเคมี และสารเคมีต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 91.00 และเกษตรกรคำนึงถึงสุขภาพร่างกาย คิดเป็นร้อยละ 90.80 ตามลำดับ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

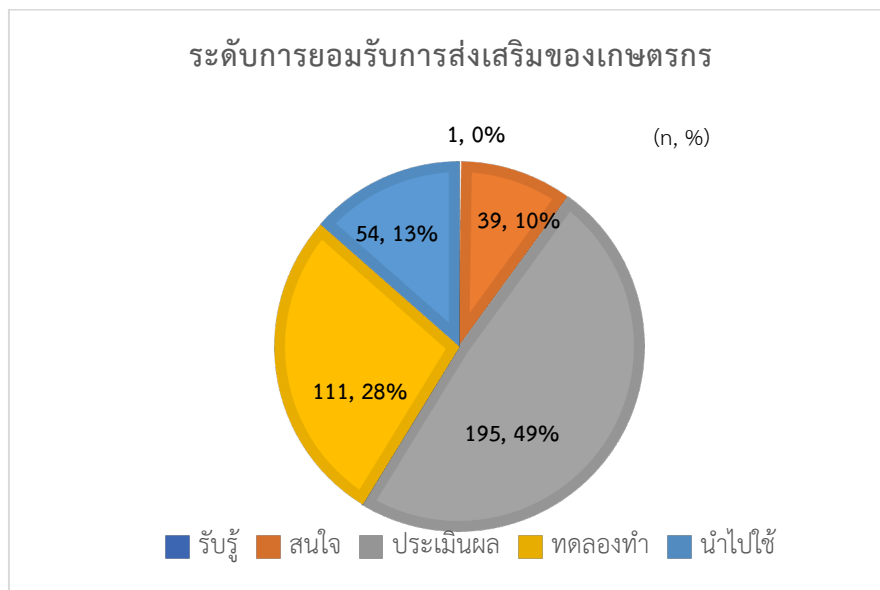
รายการ	จำนวน (n=400)	ร้อยละ
จำนวนครั้งในการทำนาต่อปี		
2 ครั้ง	400	100.00
ระบบในการทำนา		
ระบบอินทรีย์เท่านั้น	1	0.30
ระบบเคมีเท่านั้น	121	30.30
ทั้งระบบอินทรีย์และเคมี	278	69.50
ประสบการณ์ในการทำนา		
น้อยกว่า 5 ปี	10	2.50

รายการ	จำนวน (n=400)	ร้อยละ
5 – 10 ปี	66	16.50
11 – 15 ปี	49	12.30
16 – 20 ปี	108	27.00
มากกว่า 20 ปี	167	41.80
ประสบการณ์ในการทำนาอินทรีย์		
น้อยกว่า 5 ปี	376	94.00
5 – 10 ปี	19	4.80
11 – 15 ปี	3	0.80
16 – 20 ปี	1	0.30
มากกว่า 20 ปี	1	0.30
พันธุ์ข้าวที่ปลูก		
ข้าวพันธุ์ส่งเสริม	398	99.50
ข้าวพันธุ์ส่งเสริมและพันธุ์พื้นเมือง	2	0.50
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่		
ขนาดพื้นที่ปลูกน้อยกว่าหรือเท่ากับ 600 ไร่	61	15.30
ขนาดพื้นที่ปลูก 601-700 ไร่	336	84.10
ขนาดพื้นที่ปลูกมากกว่า 700 ไร่	3	0.80
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	652.35	
พื้นที่นาถือครอง		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 20 ไร่	209	52.30
21 – 40 ไร่	166	41.50
มากกว่า 40 ไร่	25	6.20
พื้นที่นาถือครองเฉลี่ย (ไร่)	24.95	
แรงงานที่ใช้ในการทำนา		
จ้างแรงงาน	2	0.50
ใช้แรงงานในครัวเรือนและจ้าง	398	99.50
วิธีการในการทำนา		
นาดำ	1	0.30
นาหว่าน	399	99.80
แหล่งน้ำที่ใช้ในการทำนา		
น้ำจากแหล่งชลประทาน	382	95.50
น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ	4	1.00
ทั้ง 2 แหล่ง	14	14.00
แหล่งที่มาของเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ในการทำนา		
ได้รับแจก	7	1.80

รายการ	จำนวน (n=400)	ร้อยละ
ชื่อเมล็ดพันธุ์	220	55.00
เก็บจากการเพาะปลูกครั้งก่อน	173	43.30
การจำหน่ายผลผลิต		
จำหน่ายข้าวเปลือกเท่านั้น	396	99.00
จำหน่ายข้าวเปลือกและข้าวสาร	4	1.00
สาเหตุในการสนใจการทำนาในระบบอินทรีย์ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
ระบบเคมีทำให้ดินเสื่อมโทรม	366	91.50
คำนึงถึงสุขภาพร่างกาย	363	90.80
ต้องการลดต้นทุนการผลิต ค่าปุ๋ยเคมี และสารเคมี ต่าง ๆ	364	91.00
กระแสผู้บริโภค/ตลาดอินทรีย์ต้องการข้าวอินทรีย์	4	1.00
มีการรวมกลุ่มและการส่งเสริมของผู้นำ	224	56.00
เป็นตัวอย่างแก่คนรุ่นหลัง	173	43.30
ต้องการอนุรักษ์ทรัพยากร ดิน น้ำ เป็นต้น	1	0.30
ราคาสินค้าอินทรีย์สูงกว่าสินค้าเกษตรทั่วไป	360	90.00
อื่น ๆ	5	1.30

2. ระดับการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอรอนนอต จังหวัดสงขลา

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรในอำเภอรอนนอตมีระดับการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ในระดับขั้นของการประเมินผลมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.80 รองลงมาคือระดับขั้นทดลองทำ คิดเป็นร้อยละ 27.80 ระดับขั้นนำไปใช้ คิดเป็นร้อยละ 13.50 และระดับขั้นรับรู้ คิดเป็นร้อยละ 0.30 ตามลำดับ มีระดับการยอมรับเฉลี่ย เท่ากับ 3.45 (S.D. = 0.85) อยู่ในระดับขั้นของการประเมินผล หมายถึง เมื่อได้รับการถ่ายทอดความรู้และหาข้อมูลเพิ่มเติมแล้ว มีการทดลองผลิตและใช้ในพื้นที่การเกษตร อยู่ระหว่างการตัดสินใจผลิตเพื่อใช้จริงในพื้นที่การเกษตรหรือผลิตเพื่อจำหน่าย รายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ระดับการยอมรับการส่งเสริมของเกษตรกร

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา

ผลการศึกษาพบว่า ในการทดสอบสมมติฐาน เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์และการปลูกข้าวตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression) พบว่า ค่า F เท่ากับ 28.763; Sig เท่ากับ 0.000 หมายความว่า มีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวที่มีความสัมพันธ์และทำนายตัวแปรตามในรูปแบบเชิงเส้น เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การทำนายเชิงพหุคูณแบบขั้นตอน (Multiple Coefficient of Determination) พบว่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.425 นั่นคือ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ร้อยละ 42.50 ซึ่งจากการทดสอบมีตัวแปรอิสระ 10 ตัว ได้แก่ ลักษณะการทำนา ประสบการณ์การทำนาอินทรีย์ การจัดการวัตถุคิที่นำมาใช้ทำสารอินทรีย์ ระบบเคมีทำให้ดินเสื่อมโทรม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 การได้รับการอบรมจากหน่วยงานอื่น ๆ ลักษณะอาชีพรอง แหล่งรับซื้อผลผลิตมีน้อย สถานภาพ ราคาข้าวขายได้ราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น และการคำนึงถึงสุขภาพร่างกาย มีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ทั้งนี้ สามารถเขียนแบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์และการปลูกข้าวตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร ได้ดังนี้

$$Y = 1.708 + 1.060X_1 + 0.513X_2 - 0.556X_3 + 0.674X_4 - 0.064X_5 - 0.159X_6 - 0.472X_7 - 0.273X_8 - 0.440X_9 + 0.314X_{10}$$

ตารางที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร

ปัจจัย	B	S.E.	Beta	t	P-value
ค่าคงที่	1.708	0.728		2.347	0.019*
ลักษณะการทำนา (X ₁)	1.060	0.079	0.581	13.384	0.000*
ประสบการณ์การทำนาอินทรีย์ (X ₂)	0.513	0.091	0.220	5.612	0.000*
การได้รับการอบรมจากหน่วยงานอื่น ๆ (X ₃)	-0.556	0.155	-0.139	-3.577	0.000*
การจัดการวัตถุดิบที่นำมาใช้ทำสารอินทรีย์ (X ₄)	0.674	0.205	0.129	3.286	0.001*
ลักษณะอาชีพรอง (X ₅)	-0.064	0.022	-0.114	-2.918	0.004*
แหล่งรับซื้อผลผลิตมีน้อย (X ₆)	-0.159	0.069	-0.090	-2.304	0.022*
สถานภาพ (X ₇)	-0.472	0.161	-0.117	-2.941	0.003*
ราคาข้าวขายได้ราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น (X ₈)	-0.273	0.096	-0.120	-2.846	0.005*
การคำนึงถึงสุขภาพร่างกาย (X ₉)	-0.440	0.155	-0.150	-2.846	0.005*
ระบบเคมีทำให้ดินเสื่อมโทรม (X ₁₀)	0.314	0.147	0.103	2.131	0.034*

R = 0.652 R² = 0.425 adj.R² = 0.410 df = 1, 389 F = 28.763 S.E._{est} = 0.65556 P – value = .000*

หมายเหตุ : * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

งานวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา สามารถสรุป และอภิปรายผลการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยได้ดังนี้

สภาพทั่วไปของการผลิตข้าวของเกษตรกรในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา เกษตรกรทุกรายมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวอินทรีย์เนื่องจากได้รับการส่งเสริมและผ่านอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์จากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน การทำนาในอำเภอระโนดเป็นการทำนาเชิงพาณิชย์ เกษตรกรทั้งหมดทำนาปีละ 2 ครั้ง เกษตรกรส่วนใหญ่ทำนาทั้งในระบบอินทรีย์และเคมี รองลงมาเป็นการทำนาในระบบเคมีเพียงรูปแบบเดียว มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่ทำนาในระบบอินทรีย์เพียงรูปแบบเดียว เกษตรกรมีประสบการณ์ในการทำนามากกว่า 20 ปี แต่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำนาอินทรีย์น้อยกว่า 5 ปี ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโครงการส่งเสริมข้าวอินทรีย์ของภาครัฐมีการส่งเสริมอย่างจริงจังในปี พ.ศ. 2560 ที่ผ่านมาพันธุ์ข้าวที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นข้าวพันธุ์ส่งเสริม เช่น กข 43 เนื่องจากเป็นที่ต้องการของตลาดและมีแหล่งรับซื้อผลผลิตที่

แน่นอน เกษตรกรมีผลผลิตข้าวเฉลี่ย 652 กิโลกรัมต่อไร่ พื้นที่นาถือครองเฉลี่ย 25 ไร่ ส่วนใหญ่ใช้แรงงานในครัวเรือนและจ้าง ใช้น้ำจากแหล่งชลประทาน เกษตรกรซื้อเมล็ดพันธุ์ในการเพาะปลูก ส่วนใหญ่จำหน่ายผลผลิตเป็นข้าวเปลือก เหตุผลในการปรับเปลี่ยนจากการทำนาในระบบเคมีเป็นการทำนาในระบบอินทรีย์เนื่องจากระบบเคมีทำให้ดินเสื่อมโทรม รองลงมาคือต้องการลดต้นทุนการผลิตค่าปุ๋ยเคมีและสารเคมีต่าง ๆ และเกษตรกรคำนึงถึงสุขภาพร่างกาย ทั้งนี้ ที่มาในการปรับเปลี่ยนจากการทำนาในระบบเคมีเป็นการทำนาในระบบอินทรีย์ของเกษตรกร สอดคล้องกับ Phitthayaphinant and Tongkaemkaew (2018) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนจากนาข้าวเคมีมาเป็นนาข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ได้แก่ ต้นทุนการผลิตข้าว การมีหนี้สิน ปัญหาสุขภาพของเกษตรกร ความเสื่อมโทรมของดิน และการส่งเสริมจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่ Marnmad (2016) พบว่า ในอำเภอรอนด อุดมสมบูรณ์ด้านการผลิตที่ชาวนาประสบมากที่สุด คือ การระบาดของโรคและศัตรูพืชในบางฤดูกาล รองลงมา คือ ปัญหาดินคุณภาพต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง ตามลำดับ ประกอบกับ Sangwan and Priyasuthinan (2014) พบว่าจากปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ และระบอบทุนนิยมในการทำการเกษตรกรรมแบบการค้าเข้ามาในพื้นที่ ทำให้ชาวนาต้องปรับเปลี่ยนการใช้พื้นที่นาไปเป็นการทำสวนปาล์ม หรือทำแปลงผัก หรือปลูกสร้างที่พักเพื่อรองรับการท่องเที่ยว หรือปล่อยให้ที่นาร้างว่างเปล่า รวมทั้งการทำนาโดยเน้นลดต้นทุนการผลิตและลดการพึ่งพาจากภายนอกจึงเป็นแนวทางปรับตัวที่สำคัญของชาวนา

ระดับการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร จากการได้รับการส่งเสริมและผ่านการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำนาอินทรีย์จากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีวิธีการส่งเสริมแบบรายบุคคล แบบกลุ่ม และแบบมวลชน พบว่า การยอมรับการส่งเสริมของเกษตรกร อยู่ในระดับขั้นไตร่ตรองหรือขั้นตอนของการประเมินผล หมายถึง เมื่อเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และหาข้อมูลเพิ่มเติมแล้ว มีการทดลองผลิตและใช้ในพื้นที่การเกษตร อยู่ระหว่างการตัดสินใจผลิตเพื่อใช้จริงในพื้นที่การเกษตรหรือผลิตเพื่อจำหน่าย เกษตรกรอาจมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อนวัตกรรม จะประเมินนวัตกรรมนั้นตามสภาพหรือฐานะ ความคาดหวัง ทรัพยากร และการจัดการ ว่าสามารถนำไปใช้ได้หรือไม่ ใช้อย่างไร และของใหม่นี้จะดีกว่าสิ่งที่ใช้อยู่หรือไม่ จึงจะตัดสินใจว่าควรทดลองปฏิบัติหรือไม่ การเลือกวิธีการส่งเสริมของนักส่งเสริมจึงมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อระดับการยอมรับของเกษตรกร สอดคล้องกับ Wajasuwan and Wongsansukcharoen (2022) พบว่าการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้งานส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการรับรู้ถึงประโยชน์ในการใช้โดรน และยังส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อทัศนคติที่มีต่อการใช้งานของผู้ที่ได้รับการยอมรับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่นเดียวกับ Yathip (2017) พบว่า ปัจจัยการรับรู้ถึงความง่ายมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการรับรู้ถึง

ประโยชน์ที่ได้รับของผู้ใช้ในขณะที่ Chaisaeng (2021) พบว่า พฤติกรรมการยอมรับเกษตรแบบอินทรีย์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม โดยการรับรู้การควบคุมพฤติกรรมมีความสัมพันธ์ทั้งกับทัศนคติ และค่านิยมของเกษตรกร

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่าลักษณะการทำนา ประสบการณ์การทำนาอินทรีย์ การจัดการวัตถุดิบที่นำมาใช้ทำสารอินทรีย์ ระบบเคมีทำให้ดินเสื่อมโทรม การได้รับการอบรมจากหน่วยงานอื่น ๆ ลักษณะอาชีพรอง แหล่งรับซื้อผลผลิตมีน้อย สถานภาพ ราคาข้าวขายได้ราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น และการคำนึงถึงสุขภาพร่างกาย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการส่งเสริมของเกษตรกร สอดคล้องกับ Chaiubon et al. (2020) ซึ่งพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวแบบ GAP มากที่สุด คือ ด้านสุขภาพ และปัญหาตลาด อีกทั้งเกษตรกรยังขาดความรู้ในการปลูกข้าวแบบอินทรีย์ ในขณะที่ Khaowiset (2020) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ที่แตกต่างกันไม่ส่งผลต่อการยอมรับเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ แต่ทัศนคติที่แตกต่างกันส่งผลต่อการยอมรับเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการปรับทัศนคติกับการเปลี่ยนแนวความคิดของเกษตรกรเป็นหลัก เช่นเดียวกับ Lekklang et al. (2021) พบว่า อายุของเกษตรกรเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ซึ่งเกษตรกรที่ทำนาหรือทำนาอินทรีย์ส่วนใหญ่มักจะมีเป็นเกษตรกรผู้สูงอายุ จึงมีความรู้และความเชี่ยวชาญในการทำนาอินทรีย์เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามการทำนาอินทรีย์ยังคงประสบปัญหาในการขาดแคลนแรงงาน เนื่องจากแรงงานส่วนใหญ่ยังคงทำงานนอกภาคเกษตรซึ่งมีรายได้ตอบแทนที่แน่นอนกว่าการทำงานในภาคเกษตร ดังนั้น หากมีการแก้ปัญหาหรือแนวทางการส่งเสริมโดยมุ่งเน้นส่งเสริมในประเด็นที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับของเกษตรกร จะส่งผลให้การส่งเสริมการผลิตข้าวในระบบอินทรีย์จึงมีความเป็นไปได้ในการส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ในอำเภอระโนด จังหวัดสงขลา มีข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี

จากผลการวิจัย พบว่า ระดับการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร อยู่ในระดับที่สาม คือขั้นของการประเมินผล หมายถึง เมื่อเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้และหาข้อมูลเพิ่มเติมแล้ว มีการทดลองผลิตข้าวอินทรีย์ในพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรเอง และอยู่ระหว่างการตัดสินใจผลิตเพื่อใช้จริงใน

พื้นที่การเกษตรหรือผลิตเพื่อจำหน่าย และทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ฉะนั้นควรมีการศึกษากระบวนการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรเพื่อใช้จริงในพื้นที่การเกษตรหรือผลิตเพื่อจำหน่าย เพื่อทำการส่งเสริมไปสู่ขั้นตอนการตลาด และขั้นการยอมรับต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมในส่วนของตลาดเป็นสำคัญ เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรยังคงจำหน่ายข้าวเปลือกเป็นหลักส่งผลให้จำหน่ายได้ราคาต่ำ ดังนั้นหากมีการส่งเสริมให้เกษตรกรจำหน่ายข้าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ให้แก่ผู้บริโภคโดยตรงจะส่งผลให้เกษตรกรได้มีผลตอบแทนสุทธิเพิ่มมากขึ้น

2.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ควรมีการให้ความรู้ และให้การสนับสนุนที่จูงใจเกษตรกรในการปรับเปลี่ยนรูปแบบนามาทำนาอินทรีย์มากขึ้น เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรในพื้นที่มีประสบการณ์ในการทำนามากกว่า 20 ปี แต่ยังคงมีประสบการณ์ในการทำนาอินทรีย์และมีการทำนาอินทรีย์น้อย ดังนั้นหากมีการให้ความรู้ ส่งเสริม หรือมีสิ่งสนับสนุนที่จูงใจเกษตรกรในการทำนาอินทรีย์ จะส่งผลให้เกษตรกรมีการทำนาอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง นำไปสู่ความยั่งยืนของการผลิตข้าวอินทรีย์ในอำเภอระโนดจังหวัดสงขลาต่อไป

3. ข้อเสนอแนะครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาคุณภาพดิน หรือการวิเคราะห์คุณภาพผลผลิตที่มีการปรับเปลี่ยนจากการทำนาในระบบเคมีสู่ระบบอินทรีย์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำนาของเกษตรกร

3.2 ควรมีการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนทั้งทางบัญชีและทางเศรษฐศาสตร์การทำนาในระบบเคมีและระบบอินทรีย์ เพื่อให้เกษตรกรทราบผลตอบแทนที่แท้จริงในการดำเนินการและเปรียบเทียบต้นทุนในการผลิตได้

References

- Bunsong, P. (2014). *An analysis of price variation and supply response of major rice in Thailand*. [Master's thesis]. Prince of Songkhla University.
- Chaisaeng, V. (2021). Farmers Adoption of Organic Farming: An Application of the Theory of Planned Behavior and Expectancy Value. *Journal of Economics and Management Strategy*. 8(2), 122-142.

- Chaiubon, A., Wiseansat, A. & Pensuk, V. (2020). Factors influencing on decision making of organic, good agricultural practice or chemical rice cultivation for farmers in Ban Kong-So- Dao Subdistrict, Nunsung District, Udon Thani province. *Udon Thani Rajabhat University Journal of Sciences and Technology*. 8(2), 201-215.
- Integrated Provincial Administration Committee (2019). *Songkhla Provincial Development Plan 2018-2022, Review Edition 2021*. https://www.songkhla.go.th/files/com_news_develop_plan/2020-07_1a959e630a5165d.pdf
- Khaowiset, T. (2020). Adoption of Organic Agriculture of Rice Farmers in SamChuk District, SuphanBuri Province. *Postgraduate Symposium*, (pp.943-954). Rangsit University,
- Lakmuang, K., Ratanachai, A. & Phapatigul, P. (2016). Factors Related to Attitude on Sufficiency Economy Philosophy of Rice Farmers in Songkhla Province. *Khon Kaen Agriculture Journal*, 44(1), 75-82.
- Lekklang, S., Monkeb, P. & Limanggul, T. (2011). Factors affecting the decision making on organic rice production of farmers in Surin Province. *Proceedings of 49th Kasetsart University Annual Conference: Agricultural Extension and Home Economics*, (pp. 131-136). Kasetsart University.
- Marnmad, K. (2016). *Rice Production and Consumption of the Farmers in Ranot District, Songkhla Province*. [Minor Thesis Degree of Master]. Prince of Songkla University.
- Mosher, A T. (1978). *An Introduction to Agricultural Extension*. Singapore National Printer (Pte) Ltd.
- National Statistical Office of Thailand. (2020). *Thailand Population Statistic 2020*. Retrieved January 10th, 2021, from <http://www.nso.go.th/sites/2014/Pages/home.aspx>
- Office of Agricultural Economics. (2023). *Thailand Agricultural Statistic 2022*. Office of Agricultural Economics, Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- Phanpinit, S. (2001). *Agricultural Extension*. Aksornpittaya press.
- Phitthayaphinant, P. & Tongkaemkaew, U. (2018). From Chemical Paddy Fields to Organic Paddy Fields on a Self-Sufficient Path: Lessons Learned form the Traditional Growing

Area for Sangyod Rice in Phattalung province. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*. 11(4), 64-67.

Sangwan, C & Priyasuthinan, U. (2014). Rice fields in Ranod: The rice farmers' changing way of life amidst globalization. *Journal of Language, Religion and Culture*, 3(1). 109–124.

Wajasuwan, T. & Wongsansukcharoen, J. (2022). Acceptance of Technology and Innovation Affecting the Intention of Using Drone for Agriculture in the Agricultural Industry. *Panyapiwat Journal*. 14(1), 143–157.

Yathip, N. (2017). *Acceptance behavior and attitudes towards using the ready-made program for machine management: A case study of a factory for manufacturing electronic appliances in the Sahaphat Group Industrial Park, Si Racha*. [Master's thesis] Kasetsart University.

Yoosuk, A. (2012). The Paradigm of technology transfer in agricultural a new theory. *Journal of Vocational and Technical Education*. 2(4), 14-24.

Yotongyos, M. & Sawaddesan, P. (2008). *Identifying Sample size for Research*. Retrieved September 16th, 2021, from <http://research.bu.ac.th/knowledge/kn46/Samplesize.pdf>